

Esihistorian Eura

Kivikaudesta ristiretkiaikaan

Esihistorian Eura

*Kiehtova rautakausi 1000
vuoden takaa kertoo sinulle
hautalöytöjen kautta,
miten tuolloin elettiin.*

Kaikki tiedot kivikauden, pronssikauden ja rautakauden ihmisten elämästä perustuvat arkeologisiin kaivauksiin. Euran monet kivikauden asuinpaikat, pronssikauden upeat röykkiöt ja rautakauden poikkeuksellinen hautaustapa ovat olleet arkeologien kiinnostuksen kohteena jo yli 150 vuotta ja tutkimustietoa on valtavasti. Eura onkin Suomen esihistorian näkökulmasta yksi mielenkiintoisimmista paikkakunnista.

Erityisesti Euran rautakausi on kiehtova: Suomessa vain Euran ja Köyliön seudulla oli jo 500- ja 600-lukujen vaihteessa käytössä ruumishautaus. Myöhäisrautakauden elämästä ja arkipäivästä onkin saatu tietoa kaivausten perusteella. Vainajat laitettiin haudaan juhlapuvuissa, hienot korut mukanaan. Tulevaa elämää varten mukaan annettiin tärkeät työvälineet. Miehillä oli aseita ja viikatteita, naisilla puukko ja sirppi. Saviastioihin pakattiin ruokaa matkaevääksi.

Maa kätkee siis monenlaisia aarteita, joiden saloihin Euran monipuolinen tarjonta tutustuttaa. Kerromme sinulle tärkeimmistä muinaiskohteista, reiteistä, tapahtumista, rekonstruktioista, muinaiskylästä ja näyttelyistä, joihin voit käydä tutustumassa. Kuten huomaat, Eurassa esihistoria elää ja voi hyvin. Toivotavasti viihdyt matkassamme!

Viihdy ja opi Nauravassa lohikäärmeessä

Naurava lohikäärme sai nimensä Osmanmäestä löydetyn keihäänkärjen kuvion mukaan. Rautakeihään putkiosaa koristaa hopeitu lohikäärmeornamentti.

www.eura.fi/naurava

Esihistorian opastuskeskus Naurava lohikäärme sijaitsee Euran keskustassa. Keskuksessa viihtyvät kaikenikäiset ja mielenkiintoista koettavaa riittää. Tutustu arkeologisten kaivausten perusteella rekonstruoituihin esineisiin ja vaatteisiin, kuten Euran emännän muinaispukuun ja miehen viittaan.

Pääset kokeilemaan esihistoriallisia kädentaitoja, vaikka kutomista pystykangaspuilla tai kehräämistä varttinnällä. Muinaishuoneen elämästä kertovat mielenkiintoiset filmsitykset tempaavat mukaansa. Keskuksessa on esillä vaihtuvia näyttelyitä, joten uutta nähtävää ja koettavaa on tarjolla lähes joka vuosi.

Naurava lohikäärme on avoinna kesäisin päivittäin, ei kuitenkaan maanantaisin eikä juhlapäyhinä. Muina aikoina torstaista lauantaihin. Voit sopia erikoisaukiolojärjestelyistä, puh. 044 422 4826.

Käsityöläisten taidonnäytteet kotiinviemisiksi

Nauravan lohikäärmeen kaupassa myydään tuotteita, joiden lähtökohtana ovat Euran rikkaat muinaislöydöt. Myynnissä on erityisesti paikallisten käsityöammattilaisten tuotteita. Valikoimissa on mm. monenlaisia tekstiilejä, kortteja, koruja, saviastioita ja juomasarvia. Saatavilla on myös Euran esihistoriasta kertovaa kirjallisuutta.

Upeat käsityötaidonnäytteet tuovat kaikki satojen vuosien takaa, loistomiekan ja varvasrenkaan ajalta, jopa kauempaakin. Esineemme ovat kuitenkin pääosin tuotteita, joita voi käyttää myös nykyaikana.

Kauppa noudattaa Nauravan lohikäärmeen aukioloaikoja: kesäisin päivittäin, ei kuitenkaan maanantaisin eikä juhlapäyhinä. Muina aikoina torstaista lauantaihin. Voit sopia erikoisaukiolojärjestelyistä, puh. 044 422 4826.

Samassa talossa toimii myös lounasravintola Idylli, jossa nautit maukkaita ateriat ja virkistävät kahvit.

Nauravan lohikäärmeen myymälässä riittää katseltavaa ja ihasteltavaa. Löydät monta hurravaa tulista ja lahjaideaa.

www.eura.fi/naurava
www.facebook.com/naurava

Euran emännän puku on paitsi kaunis myös elävä esihistoriankirja. Se kuvastaa vaurautta, joka viikinkiajalla saavutettiin. On päätelty, että emäntä oli noin 45-vuotias, liki 170-senttinen juhlapukuun puettu nainen. Hautalöydön perusteella rekonstruoitu puku viestii myös naisen korkeasta asemasta. Upean puvun kantaja ei taatusti ollut miehensä orja, vaan oman yhteiskuntansa työtä tekevä ja arvostettu henkilö.

Luistarin muinaispuisto – suuri aarre

Yksi Euran ja koko Suomen merkittävimmistä muinaisjäännösalueista sijaitsee Kauttuan Luistarissa. Tämä rautakauden Muinaispuisto on Suomen suurin tutkittu kalmisto: alueelta on löydetty yli 1300 hautaa, joista tunnetuin on ns. Euran emännän hauta. Löydön perusteella on rekonstruoitu Euran emännän puku.

Myöhäinen rautakausi 600–1200 jKr. oli Luistarissa vaurasta aikaa. Komeat aseet, pukujen vieraat piirteet, kukkaroiden punnukset ja hopearahat kertovat Luistarin asukkaiden kauppayhteyksistä. Alueelta löytyy myös röykkiöhautoja noin vuodelta 500 eKr.

Nykyisin Luistari on Muinaispuisto, jota lampaat laiduntavat kesäisin. Voit tutustua myös kalmistoalueeseen liittyviin FT Pirkko-Liisa Lehtosalo-Hilanderin kirjoittamiin Luistarin tarinoihin, jotka kertovat rautakauden yhteisöelämästä. Kesäaikaan sisätiloissa on näyttely kaivauksista.

Alueella voi kesäisin tutustua Luistarin tarinoihin ja muinaishautojen kaivauksia esittelevään näyttelyyn.

Käräjämäellä 500-luvun päällikön hauta

Euran Käräjämäen laella käytiin tarinan mukaan keskiaikaisia käräjiä. Näiden 12 kiven sanottiin olleen lautamiesten istuimina. Arkeologisten kaivausten perusteella kuitenkin tiedetään, että kivien muodostama ”käräjäympyrä” onkin rautakauden hauta. Käräjämäen kalmisto ajoittuu pääosin rautakauden loppupuolelle 600–1200 jKr. Näkyvissä olevat kymmenet painanteet ovat merkkejä rautakauden lopun ruumishautauksista.

Yksi mielenkiintoisimmista haudoista on Käräjämäen pohjoispäästä, tien toiselta puolelta, löydetty päällikön hauta. Rikkaasti varusteltu, 500-luvun lopulta oleva hauta on entistetty. Soturi oli haudattu puuarkkuun ja mukaan tuonpuoleiseen oli laitettu komea raudoitettu kilpi, puukahvainen miekka, väkipuukko ja keihäs. Haudasta löydettiin myös helavyö, pronssisormus ja kvartsiitista tehty käyttämätön hioinkivi, joka on tulkittu päällikön merkiksi.

Kivikaudella Käräjämäki oli asuttu saari. Perimätiedon mukaan käräjäympyräksi arveltu muodostelma onkin rautakauden hauta.

Linnavuori vartioi elämää

Linnavuorilla oli rautakaudella tärkeä sija kylien elämässä. Euran Kauttuan Linnavuori on osin jyrkkäseinäinen peltotasangolta nouseva mäki, jonka laelta vartioitiin tärkeitä rautakautisia kulkureittejä. Linnavuorelta on ollut näköyhteys lähes kaikkiin Euran rautakauden lopun kalmistoihin. Voidaan olettaa, että lähistöllä on sijainnut useita kyliä. Vuorelle sytytetään merkkituli uhkaavissa tilanteissa ja sinne paettiin vihollista.

Kauttuan linnavuorta on tutkittu vain pieniltä alueilta. Sieltä on löydetty mm. rautakuonaa, väkipuukon katkelma ja saviastoiden paloja. Esinelöydöt ajoittavat linnavuoren 700–800-lukujen taitteeseen.

Kävijä voi kavuta ylös portaat jyrkkää mäkeä pitkin. Laella on yhä noin 63 metriä pitkä kivinen varustus, joka kiertää mäen lakea. Kivivallin päällä on ollut hirsinen rakennelma. Linnavuoren laki on suosittu käyntikohde ja paikalla on informaatiotauluja.

Linnavuorelle kapuaaja voi eläytyä entisaikojen elämään. Vuorelta on tarkkailtu kulkureittejä ja kylien touhuja.

Aika matka esihistoriaan

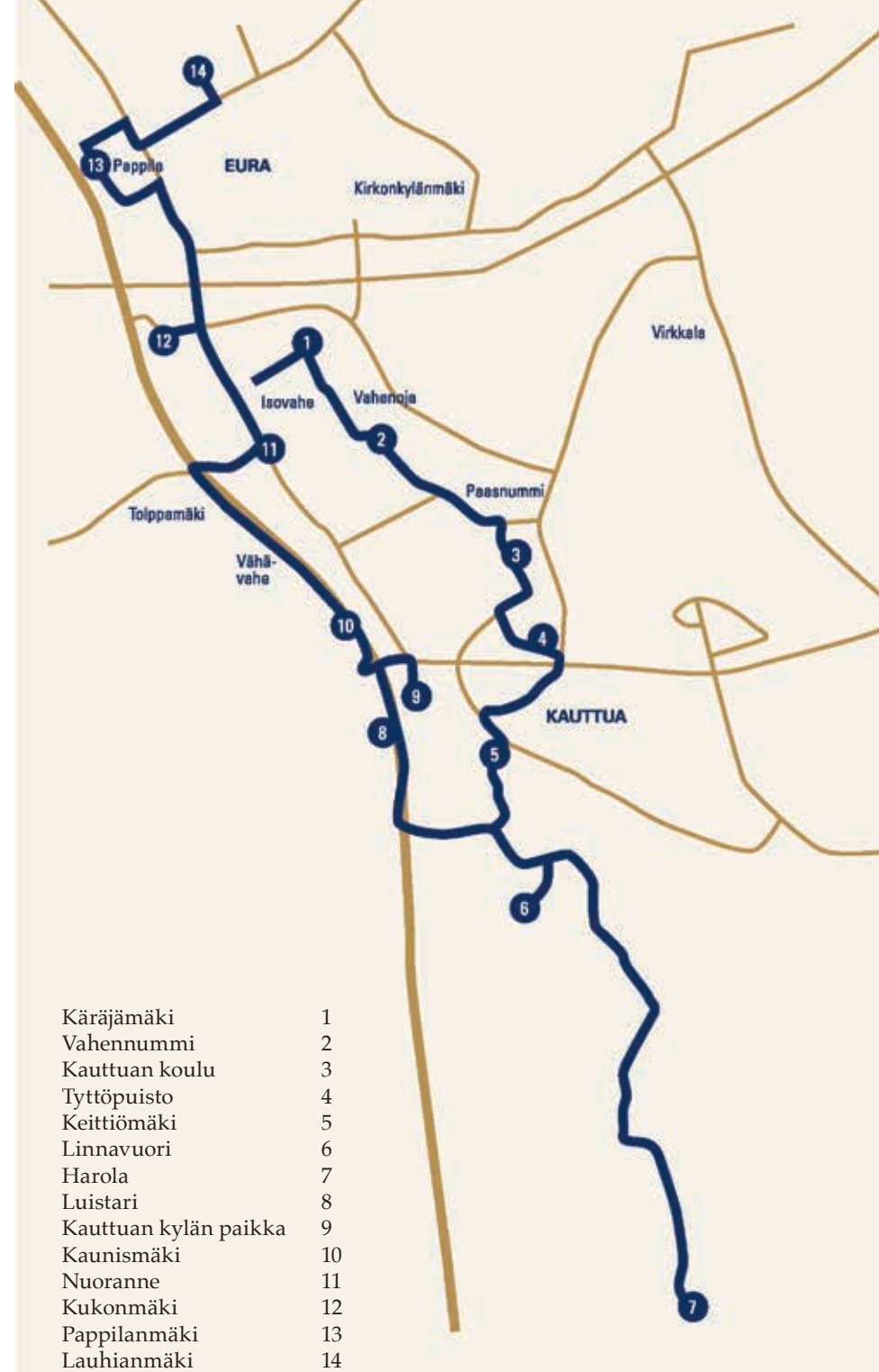
Mitä tekee kaksi naista suvikuussa 4846 kesää sitten Käräjämäen rannalla? Kun meri huuhtoo siinä rantakiviä aivan lähellä. Mitä miettii mies Kauttuan Linnavuoren laella suojakuussa 1129 kesää sitten? On rautakausi ja tuuli jäytää miehen polvea.

Euran muinaispolku Aika matka esihistoriaan kulkee nimensä mukaisesti ajassa. Se tekee lähellämme olevaa kulttuuriperintöä tutuksi kiinnostavalla tavalla. Reitti kuljettaa sinut Euran kivilauteen ja vie katsomaan elämää rautakaudella. Muinaispolku kiertää alueen keskustaajamien tärkeimmät muinaisjäännösalueet. Saat eläytyä muinaisihmisen elämään ja tietää, miten Eurassa elettiin kivilaudella ja rautakauden loppupuolella.

Aika matka esihistoriaan -reitti kulkee pääosin pyöräteillä, mutta muutamassa kohdassa se on linjattu pelkästään kävellen kuljettavaa polkua pitkin. Reitti kulkee suhteellisen helppossa maastossa.

Aika matka esihistoriaan -reitin varrella on 12 taulua. Taulujen tekstit on kirjoittanut Aira Savisaari, kuvat on tehnyt Tuija Solin. Tämä kuva on Harolasta, joka on yksi reitin kohteista.

Käräjämäki	1
Vahennummi	2
Kauttuan koulu	3
Tyttöpuisto	4
Keittiömäki	5
Linnavuori	6
Harola	7
Luistari	8
Kauttuan kylän paikka	9
Kaunismäki	10
Nuoranne	11
Kukonmäki	12
Pappilanmäki	13
Lauhianmäki	14

Kauttuan Harolan muinais- jäännösalue

Euran Harolasta tunnetaan 50 hehtaarin laajuiselta alueelta kaikkiaan 690 rautakautista kiviroykkiötä ja kolme vallimaista kivirakennelmaa. Osassa roykkiöistä on selkeitä rakenteita: useissa silmäkivi, ts. roykkiö on koottu isomman kiven ympärille; joissakin on näkyvillä siististi ladottua reunakehää.

Tutkimuksissa roykkiöistä on löydetty mm. saviastianpalasia, rautakuonaa ja eläinten luita. Saviastianpalojen perusteella tutkitut roykkiöt on ajoitettu rautakauden alkuun vuosiin 200–575 jKr. Ihmisluuta on löydetty vain muutamia palasia, ja tämän perusteella kaikkia roykkiöitä ei pidetä hautoina vaan osa liittyy raudan- ja ruoanvalmistukseen.

Suuri osa roykkiöistä sijaitsee Harolan lehtojensuojelualueella tiheän pähkinäpensaston suojassa. Hoidosta vastaa Metsähallitus.

Harolan luontoon ja muinaisjäännöksiin on helppo tutustua, sillä alueella kiertää opastauluin varustettu polku.

Roykkiöt ajoittuvat rautakauden alkuun. Kaikkia roykkiöt eivät ole hautoja, osa liittyy raudanvalmistukseen ja varhaiseen maanviljelyyn.

Kuninkaanhauta – Suomen suurin hiidenkiuas

Panelian Kuninkaanhauta tunnetaan Suomen suurimpana hiidenkiukaana. Halkaisija on noin 40 ja korkeus lähes 4,5 metriä. Roykkiö sijaitsee näkyvällä paikalla Panelian kylätien varrella, laajan peltoaukean laidalla. Haudan rakentamisen aikaan paikalla lainehti muinainen merenlahti.

Kuninkaanhaudan sisärakenteista tiedetään vain vähän, sillä sitä ei ole tutkittu. Roykkiöön on voitu tehdä sekä ruumis- että polttohautauksia, ja se on voinut olla saman suvun käytössä jopa usean sadan vuoden ajan. Roykkiön sijainnin ja ulkoisen muodon perusteella on kuitenkin päätelty, että se ajoittuu pronssikauden alkupuoliskolle eli se on noin 3500 vuotta vanha.

Kuninkaanhaudan kupeessa tehtiin kaivauksia 1987–88. Tutkimuksissa löydettiin jälkiä asuinpaikasta: kuoppaliesiä ja jäänteitä jonkinlaisista majoista. Asuinpaikka on hiidenkiukaasta nuorempi ajoittuen Kristuksen syntymän tienoille. Kansanperinteen mukaan hiidenkiukaaseen on haudattu kuningas, mistä juontuu paikan nimi.

Kuninkaanhaudan iän arvelaan olevan jopa 3500 vuotta, näin ollen se olisi rakennettu pronssikauden alkupuolella.

Panelian kylän pronssireitti

Satakunta liittyy läntisen eli skandinaavisen pronssikulttuurin piiriin. Se on ollut kiinteässä yhteydessä Skandinaviaan, josta on kulkeutunut tänne pronssiesineitä ja uusi hautaustapa, kivistä rakennetut röykkiöt, ns. hiidenkiukaat.

Tuskin muualla Suomessa pronssikautisia röykkiöitä on yhtä tiheässä kuin Paneliassa. Kylän laaja peltoaukea oli pronssikaudella n. 1500–500 eKr. suojaisa merenlahti, jonka matalat rannat olivat asutukselle erityisen suotuisia. Muinaisen lahden rantamia seurailee edelleenkin hautaröykkiöiden ketju, joka pohjoisessa jatkuu Nakkilaan ja Harjavaltaan.

Seuduille on tyypillistä, että röykkiöt on rakennettu loiville rinteille lähelle pronssikautista merenrantaa, toinen tyypillinen piirre on röykkiöiden poikkeuksellisen suuri koko. Panelian alueella tunnetaan edelleen yli 100 pronssikautista hautaröykkiötä, lisäksi on tietoja kymmenistä aikanaan tuhoutuneista hiidenkiukaista.

Kuudella Panelian pronssikauden röykkiöllä on opastaulut, joissa kerrotaan, millaista elämä täällä oli silloin, kun röykkiöt rakennettiin.

Puvun koruja tuotiin sekä idästä että lännestä. Kaulanauhassa on mm. 12 hopearahaa, joista monet ovat peräisin idästä, Arabian niemimaalta, Keski-Venäjältä, Samarkandista ja Taškentista sekä Englannista ja Saksasta. Nuorin rahoista on ilmeisesti Britanniasta noin vuodelta 1018–1024, joten voidaan päätellä, että naisen hauta ajoittuu tämän aikakauden jälkeiseen aikaan.

Muinaisaika elää monissa tapahtumissa

Koko perheen Viikinkipäivä järjestetään keväisin Esihistorian opastuskeskus Nauravan lohikäärmeen piha-alueella ja sisällä opastuskeskuksessa. Tapahtumassa on mm. torimyyntiä, muinaistekniikanäytöksiä, opastettuja kierroksia näyttelytilassa ja paljon muuta koettavaa. Lisätietoa tapahtumasta saat Esihistorian opastuskeskus Nauravan lohikäärmeen Facebook-sivuilta: www.facebook.com/naurava.

Eurassa järjestetään joka vuosi tapahtumia, joissa saa tuntumaa muinaisaikojen elämään. Ohjelmassa on muun muassa keväisin järjestettävä Viikinkipäivä Esihistorian opastuskeskus Nauravan lohikäärmeen piha-alueella. Härkänurmen viikinkikylässä puolestaan eletään kesäkuinen viikonloppu viikinkiajan mallin mukaan Muinaisaikaan -tapahtumassa. Satakunnan 5. luokkien oppilaat kutsutaan syyskesällä Euraan kisalemaan viikinkitaitokisassa. Vuotuiset esihistoriaseminaarit tuovat arkeologiasta kiinnostunutta yleisöä kaukaakin Euraan.

Lisäksi vuodenkiertoon mahtuu monia muita tilaisuuksia. Tiedot tapahtumien, luentojen ja seminaarien tarkoista ajoista löydät Euran kunnan tapahtumakalenterista: www.eura.fi/fi/tapahtumakalenteri.

*Muinaisaikaan -tapahtuma lupaa vä-
riä ja vauhtia. Vieraat pääsevät seu-
raamaan vaikkapa viikinkisoturien
taistelua tai osallistumaan itse jousi-
ammuntaan.*

Härkänummen Viikinkikylä – elä mukana

Pohjolan Muinaiselämys Oy
puh. 044 5331561
kaisa.repo@dnainternet.net
www.muinaisaikaan.com

Härkänummen kylä on Pyhäjär-
ven rannalle rautakautiseen tapaan
rakennettu riukuaidan ympäröimä
kylä, jossa Euran kuuluisan emännän
suku ja perhe elää viikinkiaikaista elä-
määnsä. Kylä elää tavallansa ja vieraat
käyvät ajallansa... ja saavat hetken olla
mukana.

Pohjolan Muinaiselämys järjestää
ryhmille elämysmatkoja rautakauteen.
Matka suunnitellaan asiakkaan toi-
vomusten mukaan. Siihen voi aluksi
kuulua opastettu käynti Esihistorian
opetuskeskus Nauravassa Lohikäär-
meessä ja Euran keskustan alueen esi-
historiallisissa kohteissa.

Härkänummen kylässä vierailija
tutustuu asukkaisiin, kuulee tarinoi-
ta, osallistuu kylän töihin pajassa,
leipänuotiolla, kutojan aitassa... Asuk-
kaat tarjoavat vierailleen viikinkiajan
ruokaa ja juomaa.

Viikinkileirikoulu on elämysoppia

Muinaisleirikoulu on elämykselli-
nen opetuspaketti elämästä tuhat vuot-
ta sitten, viikinkiajalla n. 800–1050 jKr.
Se sopii kaikenikäisille, erityisesti pe-
ruskoulujen alakouluille.

Koululaiset näkevät, millaisissa
oloissa rautakaudella asuttiin, tehtiin
työtä ja ruokailtiin. Oppilaat osal-
listuvat leirin arkiseen elämään: pais-
tavat leipää kivillä nuotion äärellä,
iskevät tulta tuluksilla, valmistavat
muinaisia kalastusvälineitä ja kuule-
vat kylän tarinoita.

Pohjolan Muinaiselämys Oy
puh. 044 533 1561
kaisa.repo@dnainternet.net
www.muinaisaikaan.com

Leirikoulun ohjelma valmistetaan
tilaajan toiveiden mukaan. Majoitus
on Mansikin leirikeskuksessa.

Euran emäntä muinaispuvussa

Euran muinaispuvun lähtökohtana ovat Luistarin kalmiston arkeologiset löydöt. Kesän 1969 kaivauksissa haudajien eteen avautui hauta, joka sisälsi kaikki korut, jotka nykyään nähdään Euran muinaispuvun koristeina.

Löytö on ajoitettu 1020–1050 jKr. Euran muinaispukua tehtäessä lähtökohtana ovat olleet arkeologiset havainnot. Niitä on täydennetty analyysillä ja pukuhistorian tuntemuksella. Se on Suomen ensimmäinen arkeologisiin löytöihin kokonaan perustuva ja tutkijoiden valvonnassa valmistettu muinaispuku. Euran muinaispuvun voi nykyisin tehdä ohjeiden mukaan tai ostaa valmiina.

*Pukuja valmistaa Euran Muinaispukutoimikunta. Lisätietoja saa Esihistorian opastuskeskus Nauravasta lohikäärmeestä
puh. 044 422 4826.*

Euran muinaispukuja on valmistettu yli 100. Sellaisen tunnetuin omistaja on presidentti Tarja Halonen, joka käytti muinaispukua itsenäisyyspäivän vastaanotoilla vuonna 2001 ja 2017.

Luistarin päällikkö

Luistarin silkkimekkoinen soturi sellaisena, miksi hänet kuviteltiin vuonna 1976, kun haudan 348 tekstiilien tutkimukset oli saatettu loppuun.

Nukke on esillä Esihistorian opastuskeskus Nauravan lohikäärmeen näyttelyssä. Se on kokonaan käsityötä. Nukkeen puiset, metalliset ja nahkaiset osat on valmistanut Rauno Hilander, tekstiilit ovat Pirkko-Liisa Lehtosalo-Hilanderin käsialaa.

Mallinukke on puettu nahkasiiniin housuihin, pellavapaitaan ja silkkimekkoon, jonka kaula-aukkoa koristavat hopeapunokset. Silkkikuitujen jäännöksiä löydettiin hopeapunosten, tulusraudan ja kukkaron lähettäviltä. Silkki on peräisin Kiinasta. Suurin osan nukkeen varusteista peittyy suuren sisäisen viitan alle. Punainen, mataralla värjätty tupsuvyö, on koristeltu spiraaleilla. Tupsuvyön ohella nukella on nahkainen miekkavyö, johon miekka ja väkipuukko on ripustettu.

Nukkeen jaloissa on pehmeät nahasta tehdyt jalkineet, joiden varret on sidottu lautanauhoilla säärien ympärille.

Euran emännän puvun kankaat ovat villaa ja niiden värjäämiseen on käytetty pääasiassa suomalaisia kasvivärejä, nokkosta, kanervaa ja koivunlehtiä. Osa värjäyksestä on kuitenkin tehty Intiasta peräisin olevalla indigo-kasvivärillä. Eura on siis tuolin ollut kansainvälisen kauppareitin varrella.

Esiliina oli puuvun yltäkylläisin osa, joka koristeltiin runsaan näyttävästi. Koko esiliina saattoi olla kauttaaltaan kallisarvoisilla pronssispiraeilla reunustettu. Kankaana käytettiin useimmiten mekkokangasta hienompaa ja ohuempaa villaa.

Lue lisää Euran esihistoriasta

Pirkko-Liisa Lehtosalo-Hilander:
Kalastajista kauppanaisiin, Euran esihistoria

Pirkko-Liisa Lehtosalo-Hilander:
Euran puku ja muut muinaisvaatteet

Viikinkejä Eurassa?
Pohjoismaisia näkökulmia Suomen esihistoriaan

Kari Uotila (toim.):
Avauksia Ala-Satakunnan esihistoriaan

Sari Mäntylä-Asplund:
Menneisyyden aarteita ja arvoituksia
– Helmiä Euran esihistoriasta

Esihistorian opastuskeskus
Naurava lohikäärme
puh. 044 422 4826
www.eura.fi/naurava

Euran kunta
puh. (02) 839 901
sirpa.wahlqvist@aura.fi
www.eura.fi

Alasatakunnan Oppaat ry
puh. 050 377 5245
kaisa.repo@dnainternet.net